

BESZÁMOLÓK

BESZÁMOLÓ A XXV. NEMZETKÖZI FÖLDRAJZI KONGRESSZUSRÓL

A XXV. Nemzetközi Földrajzi Kongresszust Párizsban, a nemzetközi egyetemi városban rendezték meg 1984. aug. 27—31. között. Két részből állt:

1. A párizsi központú közgyűlések és témacsoportok előadásai, és az ezekhez kapcsolódó bizottsági ülések;

2. Szimpóziumok és terepbejárások, amelyek tkp. Franciaország, ill. az alpi országok területén (Franciaország, Olaszország, Svájc, Ausztria, NSZK) rendezték meg részben a kongresszus előtt, részben pedig azt követően. Az utóbbiak magas költségei megnehezítették a benevezettek számára a részvételt.

A kongresszuson az előadásokat — a korábbi szokástól eltérően — nem ún. szekciókban, vagyis nem a földrajztudomány ágazatai szerinti csoportosításban rendezték. A szervező bizottság a végrehajtó bizottság által jóváhagyott témabizottsággal karöltve 40 témát tűzött ki, amelyek keretében hangzottak el az előadások. A témák azonban — nagy számuk ellenére — nem ölelték fel a földrajz egészét. A mintegy 40 témát az 1. körlevélben a kongresszus előtt 3 évvel meghirdették. Ez a témacsoportosítás, témaajánlás már az előkészítés idejében is zavart okozott a földrajz képviselői között, mivel a témaajánlások túlnyomó részben a gazdaság- és társadalmi földrajz, a szociálgeográfia területét helyezték előtérbe, és csak igen kevés teret biztosítottak a természetföldrajzi, továbbá a geomorfológiai témáknak. Ezért az utóbbi irányzatok művelői és képviselői körében jelentős elégedetlenség nyilvánult meg.

Ennek következménye lett, hogy a természetföldrajzon belül a tájöldrajzosok, tájökológusok, szövetkezve a geográfiai érdeklődésű ökológusokkal, még a párizsi kongresszus megrendezése előtt külön konferenciát hívtak össze előbb Hollandiában, majd 1984 nyarán Dániában, és létrehozták a Tájökológiai Uniót (IALE). Ezzel a lépéssel a Földrajzi Unió tulajdonképpen elvesztette a természetföldrajzi tájku-

tók, tájökológusok jelentős részét, ill. az unióbeli tájökológiai tevékenység képviselői jelentős kisebbségben maradtak.

Hasonló jelenség van kibontakozóban a geomorfológiai irányzatot képviselők között is. A párizsi kongresszus témaajánlásainak egyoldalúan társadalomföldrajzi irányzata a geomorfológusokat is arra kényszerítette, hogy még a párizsi kongresszus előtti években külön nemzetközi geomorfológiai konferenciát hirdessenek meg. A törekvés középpontjában az angol-szász szakemberek álltak, és 1985 szeptemberében manchesteri színhellyel összehívták az első geomorfológiai konferenciát. Az előzetes jelentkezések nagy száma, az érdeklődés fokozódása és a párizsi kongresszus tapasztalatai arra ösztönözték a manchesteri konferencia szervezőbizottsága elnökét, hogy körlevelet tegyen közzé annak a tervnek az előkészítésére, hogy a konferencia során nemzetközi geomorfológiai uniót hozzanak létre. A Nemzetközi Geomorfológiai Unió létrehozásával kapcsolatos kérdések között szerepel a szervezet hovatartozásának kérdése is. A javaslatok nem arra irányulnak, hogy a Földrajzi Unióval tartsák a kapcsolatot, hanem hogy a Földtani Unióhoz társult önálló szervezetként működjen tovább.

A Földrajzi Unió végrehajtó bizottságának és a párizsi kongresszus szervezőbizottságának témaajánlásai és tudományszervezést befolyásoló politikája odavezetett, hogy a földrajz egészét összetartó unió rövid néhány év leforgása alatt szétszakad, és ez ma még alig belátható módon, de mindenképpen károsan befolyásolja a földrajz egységét, és művelőinek kutatási körét hátrányosan befolyásolja. Különösen nehéz magyarázatot kapni erre a jelenségre akkor, amikor a földrajzi környezetben a természeti és társadalmi folyamatok kölcsönhatásának vizsgálata a gyakorlat és a földrajztudomány egysége szempontjából olyan jelentős mértékben előtérbe került.

A magunk részéről természetesen a Földrajzi Unió VB-nek ilyen tudománypo-

'itikai szerepével messzemenően nem tudunk egyetérteni, és a magyar földrajz egységének biztosítása érdekében az ilyen politikát ellenezük.

A párizsi kongresszus folyamán a francia és angol-szász geográfusok is kifejtették rosszallásukat, és részben a tematikai ajánlások, részben pedig a kongresszusi szervezési hiányosságok miatt a fő ülészak alatt bojkottt nyilvánult meg.

A kongresszusra beküldött előadásokat egy-egy (fél-) napos előadói időszakra tervezett témacsoportokban mutatták be, oly módon hogy két riportőr ismertette, összefoglalta az előadásokat, fél-fél órában, és ezt követően kellett volna azokat megvitatni, a vitás kérdéseket megtárgyalni. A gyakorlat azonban azt eredményezte, hogy a riportörök előadása után nem vita alakult ki, hanem az egyes előadók 5–10 perces idő alatt elmondták előadásukat, amelyhez esetleg kérdések, rövid hozzászólások ritkán adódtak is. Ez a korábban helyenkint alkalmazott és bevált módszer a kongresszus több témabizottságában nem volt célravezető és eredményes.

A kongresszus egyéb technikai szervezésében is mutatkoztak fogyatékoságok, különösen az első két napon, amikor a delegátusok nagy része megérkezett, a regisztrálás igen elnyúlt és zavarok támadtak az elszámolások terén is.

Az Unió közgyűlése a 4 napos ülészak alatt 3 ízben ülésezett, az előadásokkal párhuzamosan. Minthogy e sorok írója a kongresszus során több témakörben is érdekelt volt, továbbá a löszbizottság-ügyeiben is több szervező munkára volt szüksége, ezért a közgyűlésnek csak az első ülésén tudott részt venni. Szóbelileg informáltak arról, hogy a Szovjetunió és a szocialista országok közös javaslatát egy békedokumentum elfogadására a közgyűlés, ill. a végrehajtó bizottság nem bocsátotta szavazásra.

A közgyűlés a Földrajzi Unió új elnökül B. SCOTT ausztráliai professzort választotta, MABOGUNJE volt elnököt alelnökké, FUCHS (USA), továbbá BOGONIN E. E. (Szingapúr), LILA-VALENTI (Spanyolország), GUI TEREZ DE M. C. GREGOR (Mexico), ENYEDI Gy., SHATTI (India) és VERSTAPPEN (Hollandia) választottak új

alelnökké. Az Unió főtítkárává KOSINSZKI (Kanadába emigrált) lengyel geográfust választotta a VB által főtítkárnak javasolt FUCHS (USA) helyett a közgyűlés. Ugyancsak nem választották meg a VB által alelnökknek jelölt szovjet TRESNYIKOV professzort, a Szovjetunió Földrajzi Társaságának vezetőjét. Így a szocialista országok képviselését a VB-ben a jelenlegi periódusban csak egy geográfus, ENYEDI Gy. képviseli.

A rendezvényen a magyar geográfiát 9 delegátus képviselte. A kongresszus alatt a magyar delegáció nem fejtett ki egységes és koordinált munkát, ezt részben a kongresszus túlszűfoaltsága, különböző érdeklődési irányokban való elfoglaltság magyarázza.

A magyar geográfusok a párizsi kongresszusnak ajánlott tanulmánykötetet írtak, és az MTA FKI a kongresszust követően azt a FKI könyvtára 300 cserepartnernek küldte meg. A hosszadalmasan készült kiadványból csupán 5 példányt sikerült a szervezőbizottság és a VB-tagok között szétosztani.

A magyar résztvevők szereplése a kongresszuson eredményesnek nevezhető. A magyar delegáció vezetőjét az Unió alelnökévé választotta, többen érdeklődésre számot tartó előadásokat tartottak, ill. magam témacsoport ülészakot (XVII. és XVIII. témacsoport), továbbá munkabizottsági (löszbizottság) ülést vezettem. Emellett Prof. JOURNAUX-nak a kongresszus szervezőbizottsága elnökének — aki korábban nemzetközi téren sokat segített a magyar geográfiát — bennsőséges ünnepség keretében átadtam a Magyar Földrajzi Társaság kitüntetését, a *Kőrösi Csoma Sándor-emlékermet*.

A párizsi földrajzi kongresszus tanulságait és kapcsolatait, a földrajz területén belül támadt feszültségek figyelembevételével, a magyar geográfusoknak és vezetőiknek a közeljövőben felelősségteljesen kell elemezni, megvitatni és a szükséges javaslatokat megtenni. Ezt el nem odázható feladatnak tartjuk mind az MTA Földrajzi Bizottsága, mind a Magyar Földrajzi Társaság elnöksége számára.

PÉCSI MÁRTON DR.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR MEGEMLÉKEZÉSEK FRANCIAORSZÁGBAN

A Párizsi Földrajzi Társaság folyóirata, az Acta Geographica 1984. évi 1–2. számában terjedelmes tanulmány jelent meg KÖRÖSI CSOMA SÁNDORRÓL.

A szerző, BERNARD LE CALLOC'H, a neves orientalista, a Párizsi Földrajzi Társaság tagja a bicentenárium alkalmából különböző rangos francia szakfolyóiratok hasáb-